THE DAILY HEBREW JOURNAL
H. WINBERG, President. Gen. Mgr. H. HIRSH, Editor
The Only Dailv Jewisb Newspaper in the Province of Ontario
PUBLISHED BY
— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD. —
67 Elizabeth Street Telephone Main 4582
SUBSCRIPTION RATES: $3.50 PER YEAR
SINGLE COPY 1c.
Entered as Second Class Mai' Matter at G.P.O. Toronto, Ontario
January 22nd. 1913

דער וועלט-שלום און דער אידישער שלום

די לעצטע נייעס און בעריכטען פון די גרויסע אידישע צענטערען אין די פרייע לענדער, ציינען שיין אריים דייטליך־קלאָהר, אז איף דעם ערוואַרטעטען שלום־קאָנגרעס, וועט דאָס אידישע פאָלק ניט זיין פערטראָטען.

די עטליכע אידישע פאָרשטעהער אין ענגלאַנד, האָבען זיך ענטזאַגט צו קאָנפערירען מיט די פערשיעדענע אידישע פראַקציעס; זיי זאָגען, דאָס זיי אַליין קענען און וועלען פערטרעטען אַלע אידען, זיי ווייסען וואָס זיי האָבען צו טהון און זיי וועלען טהון דאָס וואָס זיי ווייסען.

אין ניו־יאָרק ווידער קומט איף פאַר א שטרייט צווישען דער „דזשואיש קאָמיטע" און אַלע אַנדערע אידישע פאָרשטעהער, עס איז ניטאָ קיין אחדות צווישען פאָלק און ניט צווישען דער אידישער פרעסע; מען שמוצט איינע די אַנדערע איף דעם שענדליכסטען אופן און עס איז פשוט א זאַך דער אונמעגליכקייט אז דאָרטען זאָל קומען צו א פעראייניגונג.

די דייטשע אידען זענען דאָך „עצט „אונזערע שונאים", טיר קענען זיך מיט זיי אפילו ניט צונויפריידען.

די אידען פון די פערשיעדענע לענדער, זענען צווישען זיך ניט פעראייניגט און עס שטעהען צווישען זיי שטאַרקע, פעסט־געבויעטע זענען; די אידען אין יעדען לאַנד זענען איף ניט איינג צווישען זיך, טאָ וואו קען שוין זיין א האָפענונג, אז דאָס אידישע פאָלק זאָל האָבען פערטרעטער איף דעם שלום־קאָנגרעס און אז די פערטרעטער זאָלען ווירקליך זיין אמת'ע פאָלקס־פערטרעטער?

אין דער יעצטיגער ביטערער צייט, ווען יעדע נאַציאָן שטעהט איר־ניג ווי איין מאַן, רייסען זיך די אידען אזוי גוט ווי פריהער און נאָך מעהר ווי פריהער; אַלע פעלקער שלוסען זייערע רייהען ענגער און ענגער. ווענ־דענד מיר אידען ווערען וואָס ווייטער אַלץ מעהר צושפּליטערט, צושפּאַלטען, אין צוטהיילט איף קליינע פּאַרטייען.

די פאָליאָקען, שטעהען אַלע ענג פערבינדען צווישען זיך, זיי פאָ־דערען זעלבסט־שטענדיגקייט פאַר פּוילען און זיי וועלען עס איף זיכער בעקומען; מיר צווייפלען ניט, אז ווער עס זאָל ניט ארויס דער זיעגער, סיי דייטשלאַנד, סיי רוסלאַנד, וועט פּוילען קריגען אוטאָנאָמיע. א גאַנצע פאָלק שרייט ער זיל פרייהייט, וועט ער עס טאַקי איף בעקומען.

ווען מיר אידען זאָלען איף שטעהן איינג און פאָדערען איין זאַך וואָלטען מיר עס איף געקראָגען, אָבער ווי געזאָגט, זענען מיר צוריסען צווישען זיך אַליין. מיר קענען ניט איינשטימען איף אַן איינצעלנעס פּונקט; מיר קענען ניט איינשטימען ניט איף אונזערע פאָדערונגען און ניט אונ־זערע פאָדערער; מיר קריגען זיך פאַר דעם מי ומי הההולכים; מיר פער־שטעהען ניט די וויכטיגקייט פון דעם יעצטיגען היסטאָרישען מאָמענט און דאָס מיינט, אז מיר ווילען גאָרנישט קריגען.

עס מוז געזאָגט ווערען, און צו אונזער אייגענער שאַנדע, אז ניט נור ווילען מיר גאָרנישט קריגען, נור מיר זענען איך ניט ווערטה צו קרי־גען עטוואָס; דער פאַקט וואָס מיר קענען זיך ניט פעראייניגען און ווילען זיך ניט פעראייניגען, איז א גוטער בעווייז, אז מיר זענען ניט פעהיג צו פערטרעטען אונזערע אייגענע אינטערעסען און אז מיר דאַרפען שוין אזוי פערבלייבען אין גלות זיי ביז יעצט.

אחדות איז דער סמן פון אינטעליגענץ און ניט האָבענדיג קיין אחדות אין א צייט פון דער גרעסטער געפאַהר, איז עס א סמן, דאָס אזא אחדות'לאָזע געזעלשאַפט שטעהט נידריגער פון יעדען סאָרט קריטיק.

די אידישע לאַגע אין דער יעצטיגער צייט איז אזוי שרעקליך, אז ווען מיר זאָלען אפילו זיין ווילדע זולום, אָדער האַטענטאַטען, האָבען מיר זיך איך געדאַרפט פעראייניגען און קוים טהוען מיר עס ניט אפילו אין דיעזער עת צרה, זיינען מיר קיין פאָלק ניט, קיין מענשען ניט, און מיר דאַרפען פון קיינעם ניט גענומען ווערען ערענסט.

לויט דעם יעצטיגען קריעגס־צושטאַנד וועלכער הערשט אין אַלע אידישע מחנות, קוקט עס אויס א זיכערע זאַך, דאָס מיר וועלען קיין שום הנחות, אין קיין שום לאַנד ניט בעקומען, עס צייגט אונז איך גאַנץ קלאָהר, אז מיר דאַרפען איף דעם ניט האָפען און אז אונז קומט טאַקי גאָרנישט.

פאַר וואָס און איף וואָס קוקענדיג זאָל מען אונז געבען פאָלעסטינאַ? אונזערע אייגענע מיטגליעדער, טויזענדער אידען, שרייען אז אי־דען דאַרפען עס ניט, אידען בראַוכען ניט פאָלעסטינאַ און זיי ווילען עס ניט. פאַר וואָס זאָל מען אונז געבען גליייכבערעכטיגונג? די רוסישע און רומענישע רעגיערונגען קענען דאָך יעצט איינשטעכען אונז די אויגען, אויפצייגענדיג, אז מיר זענען די ערגסטע מענשען אין דער וועלט, הראיה מיר קענען זיך אפילו צווישען זיך ניט איינייגען.

אין לאָמיר זיך ניט נאַרען, וועלכע נאַציאָן אין דער וועלט איז טאַקי אזוי צופיצלט, צוריסען ווי מיר אידען?

וועלכע נאַציאָן האָט אזוי פיעל פערריעטהער, אזוי פיעל מיאוסע ברואים וועלכע שעהמען זיך מיט זיך אַליין, מיט זייער שטאַם און ראַסע?

וועלכע נאַציאָן האָט אזוי פיעל דעספּאָטען, אזוי פיעל פערפיהרער, וועלכע שטעלען זיך אַליין אריים אַלס פיהרער, געגען דעם וואונש פון פאָלק, ריידענדיג אין דעם נאָמען פון פאָלק אונטער די גוואַלדיגסטע פּראָ־טעסטען געגען זיי:

און ווער קען אונז דען עטוואָס געבען, ער זאָל ציפרידענשטעלען דאָס גאַנצע אידישע פאָלק?

מיר ווייסען דאָך גאַר ניט וואָס מיר ווילען, מיר בעטען דאָך טויזענד זאַכען, איינע, משוגענער פון דער צווייטער!

איינינג שרייען פאָלעסטינאַ, אַנדערע שרייען גלייכבערעכטיגונג, אַנדערע ווילען א טעריטאָריע, נאָך אַנדערע ווילען א רעפּובליק, אין רוס־לאַנד, איינינג ווילען די אידען זאָלען זיך קאָנצענטרירען, אַנדערע ווילען זיי זאָלען צושפּרייטען, ווען מען זאָל מען פריהער אויסהערען און ווען זאָל מען צופרידענשטעלען?

מיר צווייפלען אויב מיר פערזענליך וועלען נאָך דערלעבען דעם אמת'ען משיח, מיר האָפען אבער, דאָס מיר וועלען דערלעבען דעם שלום־קאָנגרעס און מיר זענען זיכער, דאָס מיר אידען, וועלען דאָרטען גאָרנישט בעקומען, ווייל מיר זענען ניט אומשטאַנד צו פאָדערען עטוואָס.

די צושפּליטערונג אין דער אידישער מחנה ביי דעם יעצטיגען שרעק־ליכען מאָמענט, איז דער בעסטער בעווייז, אז אונזער הילפע איז נאָך ווייט, מיר זענען נאָך ניט ראַיי צו געהאָלפען ווערען, מיר דאַרפען עס ניט. נאָך רוהיג אויף אונז די קלאָלה וועלכע האָט אונזער חורבן פער־איזאַכט; עס הערשט נאָך צווישען אונז די שנאת חנם, אונזער לאַנגער איז נאָך איבערפילט מיט עברינים.

דער וועלט־שלום וועט אונז גאָרנישט העלפען, אזוי לאַנג ווי מיר האָבען ניט קיין אידישען שלום; קיין שלום אין אונזער אייגענער מחנה. און אויף דעם וועלט־שלום קענען מיר מיר אַליין. מיר דאַרפען עס אויפטרעטען, וועהרענד אויף אונזער אייגענעם שלום האָבען מיר ניט די קלענסטע האָפענונג!

איין תורה און איין תלמוד תורה!

עטליכע אידען פון דער וועסט־ענד, האָבען יעצט אָנגעפאַנגען א בעוועגונג צו גרינדען א נייע תלמוד תורה אין שטאָדט. זיי האָבען שוין אָבגעהאַלטען וועגען דעם א מיטינג און זיי האָבען געזוכט פלענער ווי אזוי דעם פלאַן צו פערווירקליכען.

די הייפּט אורזאַכע וועלכע איז אָנגעגעבען געוואָרען איף דער ער־שטער פערזאַמלונג, איז דאָס וואָס די תלמוד תורה איז צו ווייט פון דער וועסט און די קינדער פון דער וועסט־ענד קענען ניט געהן אזוי ווייט ווי סימקאַ סטריט.

דאָן האָבען זיך איינינג אויסגעשפּראָכען, אז די יעצטיגע תלמוד תורה גיט זיך אָב מיט צופיעל זייטיגע זאַכען, זי לעהרענט די קינדער העב־רעאיש, שרייבען, ריידען און ספּעלען, וועהרענד אַלעס וואָס די קינדער בעדאַרפען לערנען איז, לויט דער מיינונג פון יענע מבינים, בלויז דאַוונען אדער ווי זיי אַליין האָבען זיך אויסגעשפּראָכען, צו קענען „מודה אני".

עס איז קיין פראַגע ניט, אז די היגע תלמוד תורה קען ניט צופרי־דענשטעלען אַלע היגע קינדער, עס וואָלטען זיך געפאָדערט איינינג ברענ־טשעס אין פערשיעדענע טהיילען פון שטאָדט, אָבער דערפאַר מוזען מיר זאָגען, אז געגען דעם למוד אין דער תלמוד תורה איז ניטאָ וואָס אויסצוזע־צען און אָבוואַהל פיעלעס דאַרף און קען דאָרטען פערבעסערט ווערען. איז אָבער דער יעצטיגער למוד דאָרטען זעהר גוט און ליים די אומשטענדען איז ער דער בעסטער וואָס קען נור געבען.

גראָדע געכטען איז די היגע תלמוד תורה בעזוכט געוואָרען פון א געוויסען מר. פעלדמאַן, א איד א גביר און א גרויסער משכיל, פון טעק־סעס, סאוטה אמעריקע. מר. פעלדמאַן האָט זיך אָבגעגעבען מיט גרינדען א נעץ פון תלמוד תורות איבער גאַנץ טעקסעס. ער איז אויך א מיטגליעד פון דער האַרטיגער באָארד אף עדיוקיישאַן און ער האָט געכטען פערבראַכט פיער שטונדען אין דער היגער תלמוד תורה. ער האָט בייגע־ווען אַלע לעקציאָנען אין אַלע קלאַסען און ער בעהויפּטעט, אז דאָ ווערט געלערענט זעהר טיכטיג און אויסגעצייכענט. מר. פעלדמאַן האָט בייגע־ווען א לעסאָן אין חומש מיט רשי אין ער איז געריהרט געוואָרען ביז טרעה־רען. ער בעהויפּטעט, אז די קינדער ווערען ערציהגען פון אמת'ע פאַך־לייטע, וועלכע פערדיענען דעם גרעסטען דאַנק פון די היגע אידען; פיעלע קינדער קענען גוט העברעאיש, אַלע כללים פון דקדוק, זיי שרייבען ריכטיג אַלץ וואָס מען הייסט זיי אין עס איז זעלטען צו טרעפען א תלמוד תורה אין גאַנץ אמעריקע, וואו די לעהרער זאָלען אַרבייטען מיט אזא איבערגע־בענהייט און פערשטעהן אזוי גוט זייער פאַך.

מיר דאַרפען אָבער ניט די רעקאָמענדאַציע פון פרעמדע אורחים. מיר ווייסען אַליין אויך, אז די היגע תלמוד תורה האָט די פאַסיגע לעהרער און ערציהער, עס פעהלען בלויז מענשען אין שטאָדט, וועלכע זאָלען אויף דער תלמוד תורה אכטונג געבען, פערזיכערען איהר עקזיסטענץ און פער־גרעסערען איהר טהעטיגקייט.

עס פאָדערט זיך, אז די תלמוד תורה זאָל אריבערגעפיהרט ווערען ווייטער צו דער וועסט, אין א בעסערער און גרעסערער געביידע, דאָן פאָדערט זיך, אז די היגע בעלי בתים זאָלען זיך אינטערעסירען אין איהר, עס זאָל ערוועהלט ווערען א פינאַנס־קאָמיטע און א באָארד אף עדיוקיישאַן קאָמיטע און דאַן וואָלט עס אויך געוואָרען מעגליך צו גרינדען עטליכע ברענטשעס און צו בעזאָרגען אַלע אידישע קינדער פון שטאָדט מיט א אי־דישע ערציהונג.

ביז יעצט איז די תלמוד תורה געפיהרט געוואָרען פון איינינגע גע־צעהלטע לייטע. זיי האָבען געטהון אַלץ וואָס זיי האָבען געקענט אז די הייר־ליגע איינסטיטוציאָן זאָל ניט אונטערגעהן און זיי האָט עס אויך געלונגען, די תלמוד תורה עקזיסטירט ווירקליך און טהוט גוטע ארבייט, אָבער זי וואָלט זיכער געקענט טהון בעסערע ארבייט. ווען מעהרערע מענשען זאָ־לען זיך מיט איהר פעראינטערעסירען.

די לעצטע צייט זענען ערגעהלט געוואָרען נייע בעאַמטע און זיי אר־בייטען אונס אַ סיסטעמע צו קריגען פאַר דער תלמוד תורה דאָס וואָס איהר פעהלט, דאָס הייסט נייע בלוט, נייע ארבייטער, וועלכע זאָל פיהרען צו דער פערבעסערונג פון דעם פינאַנציעלען אזוי גוט ווי דעם מאָראַלישען צו־שטאַנד פון דיעזער העכסט ווייכטיגער אינסטיטוציע.

עס איז צו האָפען, אז אין א גאַנץ קורצער צייט וועט די היגע ת"ת ווירקליך אויפבליהען און קענען פערשפּרייטען איהרע פלינגלען איבער גאַנץ טאָראָנטאָ. עס איז דערוויבער א גרויסער אומרעכט, צו פיהרען בע־ווענונגען פאַר א נייער תלמוד תורה, אין דער צייט ווען די אַלטע ניטיגע זיך אין הילפע און זוכט מיטלען דערצו.

מיר וואָלטען ניט ווילען זיין יענע לייטע וועלכע זוכען צו אָנפאַנגען דאָ א קאָנקורענץ געגען דער תלמוד תורה; מיר וואָלטען ניט נעהמען איף זיך אזא שרעקליכע עבירה צו שטערען און פערהינדערען דעם וואוקס און די טהעטיגקייט פון אַן עקזיסטירענדער תלמוד תורה. מיט א פלאַן וועגען א תלמוד תורה וואָס איז דערווייל אין דער לופטען; מיר וואָלטען זיך ניט אונטערשטעלען צו בעקעמפּפען די אידישע תורה און דעם פלאַן וואו הונ־דערטער תינוקות של בית רבן קריגען א טעגליכען אונטערריכט אין אידישע למודים.

אייב אימעצער פיהלט זיך בכח צו טהון עטוואָס פאַר דער ערציהונג פון אידישע קינדער, דאָן מוז ער אוועקגעבען זיין צייט אין קראַפט צו דער עקזיסטירענדער תלמוד תורה, אָבער ניט צו בעקעמפּפען זי.

קיינער האָט איף קיין רעכט ניט צו בעהויפּטען, אז ער אַליין פער־שטעהט וואָס מען דאַרף מיט אידישע קינדער לערנען, חומש מיט רשי, דקדוק אדער בלויז „מודה אני". אזא זאַך דאַרף בעשטימט ווערען פון א גאַנצער אידישער באָארד, פון א צאָהל ערוועהלטע קאָמפּעטענטע מענשען צווישען וועלכע עס געפינען זיך ספּעציאַליסטען אין פעדאַגאָגיק און ערפאַה־רענע לייטע וועלכע ווייסען זיך עס דערט געלערענט אין אנדערע תלמוד תורות.

די קריסטען מיינען זיך איף ניט קיין בעזונדערע סקוהלס פריוואַט אין יעדען געגענד; אינדיווידועלע לייטע שלאָגען ניט פאַר קיין אייגענע פלע־נער ווי צו לערנען און וואָס צו לערנען; עס איז דאָ ביי זיי איין באָארד אף עדיוקיישאַן וועלכע בעזאָרגט אַלע געגענדען מיט סקולס, אַלע סקולס מיט לעהרער און אַלע לעהרער מיט איין פּראָגראַם ווי צו לערנען.

מיר אידען דאַרפען געוויס אזוי טהון; מיר האָבען איין תורה, דאַרפען מיר האָבען איין תלמוד תורה; מיר דאַרפען שאַפען איין באָארד אף עדיוקיישאַן וועלכע זאָל אויסאַרבייטען איין פּראָגראַם פאַר דער איינציגער תלמוד תורה און אויב עס פאָדערען זיך אבטהיילונגען, (מיר צווייפלען טאַקי ניט, אז עס פאָדערען זיך אזעלכע אבטהיילונגען) זאָל עס בעזאָרגט ווערען פון דער הויפּט־קוואַרטיר, פון דער איינציגער באָארד אף עדיוקיישאַן און פון דער ערשטער הויפּט תלמוד תורה.

די אונטערגעהמער וועלכע הילען גרינדען א נייע תלמוד תורה, מיי־נען זיכער גוט און עהרליך, זיי בעגעהן אָבער דאַביי א גרויסען חטא, זיי ווילען אויעקרייבען די ביסעל שטיצע וואָס די יעצטיגע תלמוד תורה האָט, זיי געהען אַלזאָ בעקעמפּפען און אונטערדריקען אייגע פון אונזערע הייליג־סטע אינסטיטוציאָנען; זיי געהען שאַדען דעם איינציגען פלאַץ אין שטאָדט וואו אונזער הייליגער תורה ווערט געלערענט צו הונדערטער אידישע קינדער.

זאָלען זיי גוט בעטראַכטען וואָס זיי געהען דאָ אויפטהון, זאָלען זיי זיך אַליין פרעגען, אויב זיי טרעטען ניט ארויס געגען דער אידישער תורה אויב זיי פאַנגען ניט אָן א קאַמפּף געגען דער הייליגסטער אינסטיטוציאָן אין שטאָדט.

א נייע תלמוד תורה וועט זיכער שאַדען דער ערשטער, יעצטיגער און דער יעניגער וועלכער וועט דיעזען שאַדען אויפטהון, נעהמט איף זיך א זעהר מיאוסען חטא, א שווערע זינד.

אַלע קרעפטען דאַרפען זיך פעראייניגען און העלפען דער תלמוד תורה וועלכע איז ניט געגוג פאַר'ן שטאָדט, דאַרף איהר טהעטיגקייט פערגרע־סערט ווערען אָבער בשום אופן טאָהר מען ניט חרוב מאַכען איין תלמוד תורה און אויף איהר חורבן בויען א צווייטע.

מיר האָבען איין תורה און דערביבער דאַרפען מיר איין תלמוד תורה. מיר דאַרפען אַלע קרעפטען, אַלע הילפס־מיטלען פאַר דער יעצטיגער תלמוד תורה אין קיינער טאָהר זיך ניט אונטערנעהמען צו שאַדען איהר, קיינער טאָהר ניט אויעקנעהמען פון איהר די ביסעל שטיצע וואָס זי ערהאַלט נאָך אין דורך וועלכע עטליכע הונדערט אידישע קינדער ווערען ערציהגען אין אידישע למודים און אידישען גייסט!

ברעיף פון לאָנדאָן

פון אונזער לאָנדאָנער קאָרעספּאָנדענט
י. גאָלדעם

עס איז טרויעריג. עס איז טרויעריג־ער פון טרויעריג ווען מען קוקט אויף איין זייט בלויז פונ'ם מעראַל.

ווען מען זעהט ווי אזא גרויסע און איינפלוסרייכע ציטונג ווי די „טיימס", נעפינט פאַר נויטיג אין אזא צייט ווען א פיערטעל מיליאָן אידען פאַרגיסען בוכ־שטעבלעך זייער בלוט אויפ'ן שלאַכט פעלד נעפינט זי פאַר נויטיג נאָך צו באַמקען די ערנסטע שונאים אונזערע, באַשיר רוסלאַנד איז איצט פעראייניגט מיט ענגלאַנד. אין א צייט ווען אין רוסלאַנד אַליין האָט זיך דאָ שטימונג געביטען צו גונסטען די אי־דען. אין א צייט ווען אפילו פּוילישקע־וויטש שלאָגט זיך חטאתי און ווייגט — און אז לפנים בלויז?... — און קלאָגט וואָס האָט ער געהאַט צו זייגע ליעבע ברידער די אידען? און א צייט ווען מען דעקאַ־רירט טאָג טעגלעך אידישע סאָלדאַטען ווען רוסישע אפיצערען, גענעראַלען האָ־בען בלויז גוטעס צו זאָגען וועגען אידען; אין אזא צייט געפינט פאַר נויטיג אין ענגלישע ציטונג, אזא וועלט־ציטונג ווי די לאָנדאָנער „טיימס" צו וואָרפען שמוץ אויף אידען, איז עס ווירקליך א טראַ־געדיע.

מיר וואָלטען פילייכט איגנאָרירט די „מאָרנינג פּאָסט". אמת, זי טהוט שמו־ציגע אַרבייט בנוגע אידען. אמת, זי טהוט, קאָן מען זאָגען מעדדעריש אַרבייט אין באַצוג צו אונז אין אזא צייט, זי איז אבער ניט אזוי שעדליך ווי די „טיימס". וואָס פאַר א גלייכען?

אויף דער „מאָרגען פּאָסט" וואָלט־טען מיר זיך פאַרגונען צו קוקען ווי אויף דעם עזעל וועלכעס איז אויף געקומען צוויי־שען אַלע חיות פון וואַלד א בריף צו טהאָן דעם אַלט געוואָרענעם לייב.

אַנדערש איז עס אבער מיט דער גרויסער ציטונג די „טיימס".

עס איז ניט דער טרויעריג ווייל זי טהוט אונז וועה, ווייל זי, טהוט אונז ממש שאַדען, עס איז אויך שמערצליך צו זעהן ווי מיר האַלטען מיט דעם מענשליכען אונ־ניווערזאַלען פאַרטשריט, מיט'ן געוויסען מיט'ן יושר וועגען וועלכען מען ווערט ניט מיעד צו שרייבען און צו ריידען ווען עס האַנדעלט זיך אום — יענעמס אינטע־רעסען און ווען עס האַנדעלט זיך אויפ אייגענע קליינליכע אינטערעסען דעמאָלט אוי, דעמאָלט ענדיגט זיך אַלעס... א־ דאַס איז די גרויסע טראַגעדיע די גרעכ־טע פילייכט וואָס די מלחמה האָט ארויס־געבראַכט צו אונזער אַלעמענס שאַנדע א צו אונזער, אונזער אידען'ס וועטאָ.

דאָס איז געווען געוואָרען ווען מיר קוקט בלויז אויף איין זייט פונ'ם מעדאַ־גליכער וויזע האָט דער מערע נאָך א זייט. א ליכטיגערע און א שענער ענגלאַנד באַשטעהט ניט בלויז פ סאַמע שרייב קנעכט וואָס פאַרקויפען זי ער נשמה פאַר געלד.

ענגלאַנד האָט טויזענדער און טו זענדער גוטע מענשען וואָס פערשטעהן פאַר וואָס אזעלכע אומענשליכע מענשע האַנדלען אזוי געגען אונז.

און באַווייזט זענען געווען און זע־נען פאַראַן פיעל דאָס צו באַשטעטיגען. אט איז א קליינינקייט.

די ליבאַר פּאַרטי האָט אויף גע־הייבען איהר שטימע צו גונסטען די אי־דען.

ווען אזא זאַך וואָלט געשעהען אין א געוועהנליכער צייט וואָלטע ציניקער שיין געפונען אין אויסרייד דאָס צו מאַ־כען צו קליין געלד, איז דאָס אבער גע־שעהען איצט ווען די מלחמה בושעווענט; אין אזא צייט ווען א פּאַרטיי, ווען האָט ארבייט איבער'ן קאָפּ צו פאַרטהיידיגען

(פאַרטזעצונג אויף פיידזש 5.)

בלי אין און פאַר דער פּראָווינץ און דער סאַמטוט ערקלעהרט ווייטער ווי אזוי דיע־זע אַסעמבלי דאַרף זיין צונויפגעשטעלט פאַר וועלכען צוועק די פאַראַגראַפען 14 15 16 18 און 19 פאַרזעהען מיט א פאַר־טהיילונג פון דער פּראָווינץ אין קאָנטים מיט אפיסערס צו די וואהלען און ווי אזוי מען זאָל אַראַנזשירען די וואהלען. דער 17־טער פאַראַגראַף פאַרדעדענט, דאָס א צאָהל פון די מיטגליעדער זאָל ניט זיין ווע ניגער פון 50 און דער 20־טער פאַראַגראַף ערקלעהרט די קוואַליפיקאַציאָן פון די וועהלער. מיט'ן פאַראַגראַף 21 ווערט פעראַרדענט, דאָס קיין פּערזאָן זאָל ניט קע־נען ערוועהלט ווערען, אויב ער איז נאָך ניט קיין 21 יאָהר אַלט און ניט קיין גע־בוירענער אונטערטהאַן פון זיין מאַיעס־טעט, אָדער אַן אונטערטהאַן פון זיין מאַיעסטעט דורך דעם, וואָס ער איז גע־טוראַליזירט ביי אַן עקט פון דעם בריטי־שען פּאַרלאַמענט, אָדער אַן אונטערטהאַן פון זיין מאַיעסטעט דורך דעם באַזיענע און דאָס זיך אונטערגעבען פון דער קע־נעדער פּראָווינץ".

דער אידישער זשורנאל

GILLETT'S LYE

גי ספּעצירט ליינ אף קענעדע האָט מיעל נאָכאַמענען, אָבער קיין פערגלייכונג

ריינינגט און דיזינפעקצירט 100 פּראָצ. ריין

די ערשטע אידישע איינוואַנדערער אין קענעדע

פון רבי דר. דזשוליוס פּרייס

(אַרויסגענומען פון די רעגיערונגס אַרכיוון אין אָטאַוואַ)

האָבען יעדער באַזונדער באַקאַנט געמאַכט דאָס הויז, דאָס זיי זענען אָנגעזעצט גע־ווען ווען יחזקאל האַרט עסקווייער איינער פון די פאַרטרעטער פון דער באַראַו טהרי דיווערס איז איינגעשוואָירען געוואָרען; דאָס דער קאָפּ פון דעם דערמאָנטען יחזקאל האַרט איז געווען אָבגעדעקט, און זיין האַנד אויף'ן בוך דאָס ווען דאָס דער מאָהנטע בוך איז געגעבען געוואָרען צו מר. בלעקוואוד, איינער פון די מיטגליע־דער וועלכער איז איינגעשוואָרען געוואָ־רען צוזאַמען מיט דער דערמאָנטען יחזקאל האַרט האָט ער — מיר בלעקוואוד — געפרעגט די קאָמישאָנער־ס וואָס זענען באַשטימט געוואָרען איינצושווערען די מיטגליעדער, וואָס פאַר א בוך דאָס איז דאָס די דערמאָהנטע קאָמישאָנערס האָ־בען געענטפערט — „עס איז דער נייער טעסטאַמענט", דאָס מר. בלעקוואוד האָט געזאָגט „עס איז זעהר גוט", ער האָט גע־קושט דאָס בוך און האָט עס געגעבען צו מר. האַרט, וועלכער האָט עס אויף געקושט

מר. מאָנדעלע האָט פאַרגעשלאָגען צו בעשליסען אין מר. מאַרטינע האָט אונ־טערשטיצט:

דאָס יחזקאל האַרט עסקווייער וועל־כער איז בעקאַנט צו דער אידישער רע־ליגיאָן, ווי עס זעהט אויס לויט דעם פּראָ־טאָקאָל פון דעם 17־טען פעברואַר, 1808 אין זשורנאַל פון דער לעגעטער זיצונג, און אזוי ווי ער איז איינגעשוואָרען געוואָרען ביי דער ערפעענונג פון איצטיגער סעסיע ביי אַן עוואַנגעליאָס, וועלכעס איז ניט בינדענד פאַר איהם, און ער האָט פאָלג־ליך פּראָפאַסירט די עוואַנגעליישע רעליגי־עזע אינסטיטוציאָן, קאָן ער דאַרום ניט זיצען און ניט שטימען אין דיעזען הויז.

נאָך וועלכען מר. בעדאַר האָט גע־מאַכט אַן אַמענדמענט און איז אונטער־שטיצט געוואָרען פון מר. פאַפּינע מען זאָל אויסשטרייכען אַלע ווערטער נאָך'ן וואָרט „רעליגיאָן" און מען זאָל אויף זייער אָרט אריינשטעלען פאָלגענדע ווער־טער:

„קאָן ניט זיצען אויף ניט שטימען אין דיעזען הויז".

מר. בעדאַר'ס אַמענדמענט איז אָב־געשטימט געוואָרען. פאָלגענדע האָבען געשטימט דאַפיר:

הערערע דיראַשע, דזשאָזעף טורזשאַן, פ. רוא, דעלאַרב, לאַנגלוא, מ. פאַרען, ל. טורזשאַן, ל. רוא, בורדאַזש, הוא, פּלאַנט, בעדאַר, מאָנדעלע, באַרזשיא, פּאַפּינע, ראָבוטאַר, קאַפּפּאַן און אַרטינע.

דאַגעגען:

הערערע מור, דזש. קוטבער, דזשאָס־טיס דע באַן, גריי, ר. קוטבער, בלעקוויוד, דער סאַליסיטאָר דזשענעראַל און מיור. אזוי אז עס איז דורכגעגאַנגען דאַפיר.

מר. מאָנדעלע'ס באַרשלאָג איז דאַן גענומען געוואָרען צו דער אַבשטימונג און דער דעזולטאַט איז געווען דער זעלבער ווי דער לעצטער, נעמליך: 13 דאַפיר און 8 דאַגעגען.

באַשלאָסען דאָס יחזקאל האַרט עסק־ווייער, וועלכער איז בעקאַנט צו דער אי־דישער רעליגיאָן קאָן ניט זיצען און ניט שטימען אין דיעזען הויז.

נאָטיצען איבער יחזקאל האַרט.

1) פון די פּראָטאָקאָלען פון דעם הויז אף אַ אַסעמבלי פון ניעדער קענעדע פאַר די יאָהרען 1808 און 1809.

2) דעם 9־טען פעברואַר איז א פּע־טיציאָן ערהאַלטען געוואָרען פון מר. קאַפּפּין, ערקלעהרענדיג דאָס יחזקאל האַרט, זייענדיג פון דער אידישער רעלי־גיאָן, האָט ער פאָלגליך ניט געהאַנט איינגעשוואָוירען ווערען ווי עס פאָדערט זיך, און, פאָלגליך, ניט זיצען און ניט שטי־מען אין דעם הויז אף אַ אַסעמבלי און דאָס די שטימען וואָס זענען פאַר אויהם אָבגע־געבען געוואָרען ביי דעם עלעקשאָן דאַר־פען באַטראַכט ווערען ווי פּסול, און פער לאַנגענדיג דאָס דער מבקש, האָבענדיג א מאַיאָריטעט פון געוועצליכע שטימען, זאָל ער ערקלעהרט ווערען ערוועהלט פאַר דער שטאָט טהרי ריווערס.

3) פאַר א קאָפּיע פון דער פאַרגע־שריבענער שבועה זעהט די קאַנסטיטוצי־אָנעלע דאָקומענטען, 1759 — 1791, שאַרט און דאַטי, 1907 זייט 701.

4) אין דעם באַשטימטען טאָג איז מר. האַרט אויסגעהערט געוואָרען ביי דער באַר פון'ם הויז אין אַ אַסעמבלי האָט באַשלאָסען דאָס דעם 20־טען פעברואַר ווען פעברואַר וועט דאָס הויז זיך פאַרמירען אין א קאָ־מיטע צו ווייטער באַטראַכטען מר. האַרט'ס בקשה

5) זעהט אויבען.

6) דעם 8־טען מאַי האָט דער ספּי־קער געפראַגען די ריעה דאָס עס איז פאַראַן א וואַכאַנס אין דער פאַרטרעטונג פון דער באַראַ, טהרי ריווערס, די אויפ־ליזונג פון פאַראַמענט האָט געמאַכט אַנטיטיג צו האַלטען א ביי־עלעקשאָן און אין דעם פאָלגענדען עלעקשאָן איז יחזקאל האַרט קיין קאַנדידאַט ניט געווען.

מיטוואָך, מאַי דעם 10־טען 1809.

אין קאַנסיל טשעמבער אין הויז פון גאַווערנאָר דזשענעראַל.

אָנוועזענדע:

זיין עקסעלענץ סער דזשיימס ה. קרעיג, נייט בעטשעלאָר, הויפּט גאַווער־נאָר, ד. האַבבל, דער הויפּט ריכטער, דער לאָרד בישאָפּ פון קוויבעק, טהאָמאַס דונן, פּראַנסוא בייבי, פּעער א. דעבאָן, דזשאָזעף יאַנג, און דזשענקין ווילאָמס, עסקווייער.

זיין עקסעלענץ האָט קאָמיוניקירט צו דער באַאַהר דעם באַריכט פון דער קאָ־מיטע פון דעם נאַנצען קאָונסיל אַלס ענט־פער צו די פראַגען וואָס זענען פאַרגע־שלאָגען געוואָרען זיי זאָלען אונטערזוכען דעם 19־טען לעצטען אַפּריל.

אָנגענומען געוואָרען און געאַרדערט אריין געשריבען צו ווערען.

(דער בעריכט.)

זיין עקסעלענץ סער דזשיימס ה. קרעיג נייט בעטשעלאָר, קעפּטען דזשענע־ראַל און הויפּט גאַווערנאָר פון די פּראָ־ווינצען פון ניעדער קענעדע. א. וו. א. וו.

אין באַוויזט זענען געווען און זע־נען פאַראַן פיעל דאָס צו באַשטעטיגען.

אט איז א קליינינקייט.

די ליבאַר פּאַרטי האָט אויף גע־הייבען איהר שטימע צו גונסטען די אי־דען.

תלמוד תורה און קיינער טאָהר זיך ניט אונטערנעהמען צו שאַדען איהר, קיינער טאָהר ניט אויעקנעהמען פון איהר די ביסעל שטיצע וואָס זי ערהאַלט נאָך אין דורך וועלכע עטליכע הונדערט אידישע קינדער ווערען ערציהגען אין אידישע למודים און אידישען גייסט!